

Exporthitel-biztosítás Magyarországon

Az exportorientált gazdaságpolitikák szerte a világon fontos szerepet tulajdonítanak az exportösztönzés közvetlen és közvetett eszközeinek. Az ösztönzési lehetőségek pénzügyi eszközei két alapformában kapcsolódnak az exporthitelezéshez:

– finanszírozási segítség közvetlen hitelnyújtáson, refinanszírozáson keresztül, ideértve a kamatszubszidiók különböző formáit;

– védelem az exportőrnek vagy az exporthitelt nyújtó intézménynek biztosítás vagy garanciavállalás formájában.

A különböző eszközök általában párhuzamosan is igénybe vehetők, s nemegyszer feltételezik is egymást (például a hitelnyújtás feltétele a biztosítás megkötése).

A nemzetközi háttér

Az exporthitelek finanszírozásának intézményi háttere nemzetközileg ugyanolyan sokszínű, mint magának az exportösztönzésnek az eszköztára. Az intézmények funkciója és felépítése persze aszerint is különbözik, hogy az adott kormány milyen módon kívánja az intézményi keretet felhasználni a közvetlen befolyásolás érdekében. Így a szervezetek lehetnek:

- kormányhivatalok, akár önálló hivatalként vagy ügynökségként, akár minisztérium részeként (például a japán vagy a holland exporthitel-biztosítással foglalkozó szervezetek);

- államilag garantált pénzügyi intézmények, melyek gyakorlatilag állami vállalati jelleggel működnek (ilyen a belga vagy az olasz megoldás);

- a vállalkozásként működő magántársaságok, melyek azonban valamilyen módon az állam nevében is működnek (például a német Hermes).

Általános jellemző azonban, hogy az államhoz jobban kötődő ügynökségek tevékenységében nagyobb súlya van az állam (a költségvetés) közreműködésével viszontbiztosított politikai (ország-) kockázat elleni biztosításnak, mint a magántulajdonú intézmények esetében a nyereségérdekeltségi alapon végzett kereskedelmi (vevő-) kockázat ellen köthető biztosításnak. Az előbbivel jellemzően a közép- és hosszú távú, az utóbbival a rövid távú exporthiteleket biztosítják.

Az országgkockázat a gazdálkodói kockázatok egyik különleges válfaja. Gyakran bontják „politikai” és „transzfer” kockázatra, de bármelyik esemény áll a nemfizetés hátterében, a biztosító, illetve biztosított számára ez ugyanazokkal a gazdasági, illetve jogkövetelményekkel jár. Hiszen azt jelenti, hogy az exportőr külföldi szerződéses partnere képes és hajlandó ugyan fizetési kötelezettségének eleget tenni, de ezt rajta kívül álló okok miatt mégsem teszi meg. A biztosítási esemény ugyanis az államnak, tehát a nemzetközi jog legmagasabb szintű alanyának a fizetéseképtelensége.

A kereskedelmi kockázat elleni biztosítás a vevő kockázat eseteit fedi le. Tehát azokat az eseményeket, amelyek a vevő fizetéseképtelenségét jelentik (csődbe megy, fizetéseit felfüggesztik stb.), illetve amelyek a vevő nemfizetésére vonatkoznak. Ezen veszély realitása és gyakorisága a nemzetközi kereskedelmi folyamatok bővülésének természetes velejárója.

1994-ben a világexportból mintegy 375 milliárd dollár értékű kivitel mögött állt exporthitel-biztosítás, s ez a teljes export mintegy 8 százaléknak lefedését jelentette. Ez az átlag, földrészekenként és országonként igen nagyok az eltérések. A fejlettebb, gazdagabb országok exportjának 20-30 százaléka is biztosított lehet, ugyanakkor az OECD-n kívüli országokra csak a teljes biztosítási állomány 4 százaléka jut.

Az exporthitel-biztosítás rendszere a közép-európai országok

Az országgkockázat a gazdálkodói kockázatok egyik különleges válfaja.

Az exporthitel-biztosítás rendszere a közép-európai országok többségében, így Magyarországon is évtizedekkel később épült ki, mint a fejlett világ országaiban.

többségében, így Magyarországon is évtizedekkel később épült ki, mint a fejlett világ országaiban. A felzárkózás azonban megindult. Ma már működő exporthitel-biztosító tevékenykedik a Cseh Köztársaságban, Magyarországon, Lengyelországban, Romániában, Szlovákiában és Szlovéniában. Az általuk fedezetbe vett összegek azonban még a hat ország összesen mintegy 50 milliárd dolláros exportjához képest is elenyészőek. Ám ennek értékelésénél nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az állami monopóliumként művelt külkereskedés négy évtizede után csakugyan a semmiből kellett ezt az üzletágat megmenteni. Néhány másik kelet-európai országban, így Oroszországban, Kazahsztánban, Bulgáriában, döntés született egy-egy ilyen intézmény létrehozásáról, ám a kezdeti lépéseknél még egyik országban sem jutottak tovább. Említést érdemel a belgrádi Jugoszláv Nemzetközi Gazdasági Együttműködési Bank: ez volt Kelet-Európa első nyugati típusú, exporthitel-biztosítással is foglalkozó eximbankja.

Ma a világpiacon a műszaki és árverseny mellett hitelverseny is folyik. Mivel e versenynek meghatározó eleme a hitelkockázatot mérséklő exporthitel-biztosítás, elmondható, hogy a nemzetközi versenyképességnek az exporthitel-biztosítók működése is alapvető fontosságú eleme. Ezért fordult Magyarországon is kiemelt figyelem ezen tevékenység felé.

A hazai gyakorlat

Az exporthitel-biztosítás rendszerének bevezetése Magyarországon a hatvanas évek végére vezethető vissza. A rendszer változásának legfontosabb lépcsőit az alábbiak jelentik:

1968:	Az úgynevezett Tripartitum-rendszer kezdete az Állami majd a Hungária Biztosító közreműködésével
1991:	Kormányhatározat az Exportgarancia Rt. létrehozásáról
1994. március:	Törvény az exportfinanszírozás új szervezeti kereteiről
1994. május:	Az Exportgarancia Rt. kettéválásával létrejön a Magyar Exporthitel Biztosító Rt. és a Magyar Export-Import Bank Rt.
1995. november:	A két intézmény közös irányítás alá kerül

Az úgynevezett Tripartitum-rendszerben a hitelek az MNB nyújtotta, a kereskedelmi bankok megjelenését követően pedig refinanszírozta. A hitelek politikai kockázat elleni biztosítása az Állami, majd később a Hungária Biztosító feladata volt. A biztosítók azonban csak az ügyletek technikai lebonyolítását végezték, a biztosításokra kifizetett kárösszegek az állami költségvetést terhelték.

A piacgazdaságnak megfelelő pénzügyi intézményrendszer kialakítása során világossá vált, hogy a

korábbi rendszert alapjaiban kell megújítani. A két-szintű bankrendszer kialakulásával, a jegybankról szóló törvény elfogadásával az exportfinanszírozásban nem maradhatott fenn a korábbi egycsatornás, a központi akaratot tükröző rendszer. Az exporthitel-biztosításban a Hungária Biztosító privatizálása miatt volt szükség az egyértelműen állami szerepvállalást igénylő tevékenységnek a Hungária Biztosítóról történő leválasztására és új szervezeti keretek között való kialakítására.

A kormányzati célkitűzések megvalósulásának első gyakorlati lépése az Exportgarancia Rt. (EG Rt.) 1991. november végi létrehozása volt. Az EG Rt. tényleges működését 1992 tavaszán kezdte meg. Alapításakor felhatalmazást csak a politikai és árfolyamkockázatok elleni biztosításra kapott, de a vonatkozó kormányhatározat előírta, hogy az alapítást követően, a szükséges engedélyek megszerzése után, tevékenységi köre meghatározott pénzügyi tevékenységgel is kell hogy bővüljön. Erre utal az Exportgarancia Rt. elnevezés is, lévén a garancianyújtás pénzügyi jogkör.

Az általános elvi egyetértés ellenére az EG Rt. tevékenységének kibővítése végül is nem történt meg. Az is hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy a biztosítási tevékenység jogi kereteit is alapvetően módosítani kell, azaz egy új törvényre van szükség. Ez a törvény született meg – hosszas előkészítés után – 1994 tavaszán. Az 1994. évi XLII. számú törvény rendelkezése szerint az EG Rt. két intézményre válik szét, az export (és kivételes esetekben az import) finanszírozásával kapcsolatos pénzügyi feladatokat ellátó Magyar Export-Import Bank Rt.-re és az EG Rt. meglévő tevékenységi körét más termékekkel kibővítve végző Magyar Exporthitel Biztosító Rt.-re. Mindkét intézmény egyszemélyes állami tulajdonú részvénytársaságként jött létre, 1-1 milliárd forint jegyzett tőkével.

(1995-ben a MEHIB Rt. alaptőkéjét 1,8 milliárd forintra emelték, s 1996-ban további feltőkésítés várható.)

Politikai kockázatok

A MEHIB tevékenységének egy része a jogelőd tevékenységének szerves folytatása, a politikai kockázatok elleni biztosítás.

Ez elsődlegesen olyan kockázatokra nyújt fedezetet, amelyek bekövetkeztét a külkereskedelmi szerződésben részt vevő felek nem tudják befolyásolni, vagyis

- a vevő országában bekövetkezett általános politikai események, államhatalmi és gazdasági intézkedések;
- az exportőr országában a külkereskedelmi szerződés teljesítését befolyásoló hatósági intézkedések;
- a vevő, illetve vevőért fizetési biztosítékot nyújtó bank nemfizetése.

A politikai kockázaton belül az alábbi költségek, illetve követelések biztosíthatók:

- az exportra gyártás önköltsége, arra az esetre, ha a megrendelő országában bekövetkező politikai események miatt a szerződés meghiúsul;

- exportra történő áruszállítási (szolgáltatási) szerződés alapján keletkezett követelés arra az esetre, ha a vevő országban foganatosított állami intézkedések, háborús események, tranzsférzárlat stb. a követelés kifizetését veszélyeztetik;

- a külföldön befektetett magyar tőke, arra az esetre, ha a befektetés országában állami intézkedések (államosítás, elkobzás, kisajátítás, az aporra vonatkozó be-, illetve kiviteli engedély visszavonása stb.), illetve háborús események a befektetést veszélyeztetik;

- árfolyamváltozásból fakadó kockázatok, abban az esetben, ha szerződésből eredő követelés pénzne az MNB által hivatalosan jegyzett deviza, illetve a hitelezés időtartama a 360 napot meghaladja;

- a nemzetközi pénzügyi szervezetek által meghirdetett tenderen való részvétel költsége.

A törvény értelmében a kormánynak biztosítania kell a MEHIB hosszú távú és stabil működőképességét. Ezzel összefüggésben évről évre rögzítik a politikai kockázatok elleni költségvetési biztosítási kötelezettség felső határát is. Ez 1994-ben 45 milliárd, 1995-ben 80 milliárd és 1996-ban 110 milliárd forint.

A politikai kockázatok elleni biztosítások általános feltételeit – tekintettel arra, hogy ezek a központi költségvetés terhére, a kormány készfizető kezessége mellett vállalt ügyletek – kormányrendelet szabályozza.

A biztosítási fedezetbevételhez a biztosítottnak adatokat kell a MEHIB-hez benyújtani. Magától értetődő, hogy bonyolult, nagy értékű berendezések exportja esetén, hosszú futamidejű hitelnél, amikor a rendeltetési ország helyzete miatt a fedezetbevétel bizonytalan, a biztosítottnak érdeke, hogy az üzletkötés minél korábbi szakaszában keresse meg a biztosítót. A biztosító a várható fedezetbevételről és annak feltételeiről indikációt ad ki, amelyet 2–6 hónapig tart érvényben, és amely a biztosított kérésére meghosszabbítható. Az exportőr a biztosítási feltételek ismeretében tárgyalni tud bankjával a finanszírozásról és vevőjével a fizetési feltételekről.

A biztosítási díj a kockázat fajtájától, az országkockázat nagyságától és a hitelezés időtartamától függ.

Kár esetén a biztosítottnak írásban kell bejelentenie kárigényét a káresemény bekövetkeztét és összegét igazoló okmánnal együtt. Tudni kell, hogy a biztosító nem teljes mértékben téríti a keletkezett kárt. A biztosított érdekeltsége fenntartásának elve alapján a biztosítottat a politikai kockázatok elleni biztosításnál is önrészesedés terheli. Így a biztosított várhatóan hatásosabb intézkedéseket fog hozni a kár megelőzése, illetve a kár összegének csökkentése érdekében. Az önrészesedés minimális mértéke módosítottól függően 5–10 százalék között változik.

A kártérítés összegét a politikai kockázatok elleni biztosításoknál a kárfizetési türelmi idő lejártá után

fizetik ki. A kárfizetési türelmi idő minimális időtartama 60 nap. Ezalatt a biztosítónak lehetősége van megvizsgálni, hogy a biztosítási esemény bekövetkezett-e, és ha igen, tartósan fennáll-e.

A politikai kockázatok elleni biztosítást értelemszerűen azon országokba irányuló exportnál lehet kötni, melyek esetében az országgkockázat értelmezhető és még elfogadható mértékű. Ez elsősorban a fejlődő, újonnan iparosodott és a volt szocialista országok viszonylatát jelenti.

A MEHIB létrehozásakor döntés született: a társaságnak ki kell terjesztenie biztosítási tevékenységét a kereskedelmi kockázatok elleni biztosításra is. Az ilyen típusú, a fejlett országokban széleskörűen kiépített biztosítás a vevő fizetéseképtelenségére vonatkozó kockázatokat fedi le, vagyis ha a vevő

- csődbe megy;

- fizetéseit hivatalosan felfüggesztik vagy fizetési moratóriumot rendelnek el;

- egyezséget köt hitelezőivel.

Az 1995 májusától bevezetett biztosítási forma kiterjed a vevő nemfizetésére is, ha a kereskedelmi szerződésben megállapított fizetési esedékességtől számított 180 napig nem, vagy nem teljes egészében fizeti ki a vevő a vételárat.

Kereskedelmi kockázat elleni biztosítást a rövid lejáratú (maximum 180 napos) exporthitelek esetében lehet kötni, elsősorban a fejlett (OECD) országokba, valamint a fejlődő régió egy részébe irányuló exportügyletek kapcsán. Akárcsak a politikai kockázatok elleni biztosítás, ez a típusú biztosítás is kiterjedhet

- a kereskedelmi szerződés teljesítése előtti, tehát a gyártási, és/vagy

- a teljesítés utáni, tehát a hitelezési időszakra.

A biztosítást igénybe vevő exportőr szempontjából a konstrukció előnyei az alábbiak:

- biztosan hozzájut az áru ellenértékéhez;

- a biztosítási kötvény kereskedelmi bank által történő elfogadása esetén bankári biztosítékként szolgálhat, amely a finanszírozó kereskedelmi bankra engedményezhető, ily módon nincs szükség további biztosítékokra, ezáltal javulhat az exportőr likviditása;

- a forgóeszköz-finanszírozásban a forinthitelt a kedvezőbb kamatfeltételű devizahitel válthatja fel, ezáltal csökkenhet az export költsége;

- nem kell számolni prolongációs felárral, illetve késedelmi kamattal, így az exportőr finanszírozhatósága és hitelminősége javulhat.

Lényeges különbségek vannak a MEHIB szempontjából a kéttípusú biztosítás szabályozásában, tőkeszükségletében. A politikai kockázatok elleni biztosítás – mint említettem – teljes egészében költségvetési háttérrel történik, ennek „fejében” viszont a tevékenység szabályozása is kormányzati szintű, elkülönített. Ezzel szemben a kereskedelmi kockázatok elleni biztosítást társaságunk saját finanszírozásában és az általános biztosítási szabályok szerint végezi. (Ezért szakmailag ezt a tevékenységet az Állami Biztosításfelügyelet felügyeli, amelynek „semmi köze” a politikai kockázatok elleni

biztosításhoz.) A saját alaptőke nagysága és a kockázatok természetes igényként felmerülő porlasztása indokolja a kereskedelmi kockázatok elleni biztosítás viszontbiztosítási szerződéssel való működését. (A jelenlegi partner egy jelentős holland biztosító.)

Az exporthitel-biztosítás továbbfejlesztésének irányai

Az exporthitel-biztosításnak, mint az exportösztönzés egyik eszközének hatékonyságát elkülönítetten vizsgálni nehéz és félrevezető lehet. A tevékenység egyik ága, a politikai kockázatok elleni biztosítás, ugyan hosszabb múltra tekint vissza Magyarországon is, a kereskedelmi kockázatok elleni biztosítás azonban teljesen új lehetőség. Aránylag új az a szervezeti keret is, amely az exporthitelezést és az exporthitel-biztosítást szorosan egymás mellé rendelve működik.

A fentiekből is következik, hogy a magyar külkereskedelem befolyásolásában, az export volumenének bővítésében a Magyar Exporthitel Biztosító Rt. eddig marginális szerepet játszott.

Az exporthitel-biztosítás nem kellően kihasznált lehetőségei mögött több tényező együttes hatása rejlik. Így:

- Az exportőrök, különösen a külkereskedelemben újonnan részt vevők nem ismerik az exporthitel-biztosításban rejlő lehetőségeket, s a biztosítási díjat versenyképességüket rontó költségnövekedésnek tekintik (hiányzik ezen a téren is a biztosítási kultúra);

- A jelentkező igények s a MEHIB által kínált szolgáltatások igen gyakran eltérnek. Például a volt szocialista és a fejlődő országok magánvevőinek nyújtott exporthitel mögé a biztosító nem tud odaállni, mivel a működését szabályozó törvény ezt nem teszi lehetővé, ugyanakkor az exportőrök részéről egyre gyakoribb az ilyen igény;

- Nem alakult ki az exporthitel-biztosító, valamint a kereskedelmi bankok között az az érdekközösség, mely a hatékony kooperáció kialakulásához elengedhetetlen;

- Egyes területeken hiányoznak a megfelelő gyakorlattal rendelkező szakemberek (például a kockázatelbírálás vagy a kárbehajtás területén).

A korábbi időszakban (1990 előtt) az exporthitel-biztosítás szabályozása a kevés exportáló nagy volumenű ügyleteinek kockázatcsökkentésére irányult. A MEHIB-et létrehozó 1994. évi törvény elmozdult ugyan ebből az állapotból, de csak kismértékben. Ezért a jelen időszak termékfejlesztésének egyik kulcskérdése a kis- és középvállalkozókra szabott speciális biztosítási konstrukciók kialakulása.

Jelenleg ugyanis adva van egy áttörhetetlennek tűnő rendszer, amelyben a kis- és középvállalkozó – a magyar exportgazdaság potenciáljában fejlődésre leginkább képes szegmense – nem tud hitelhez jutni, mert a bankok számára nem képes elfogadható tőkeerőt és biztosítékrendszert felmutatni. Az így meghiusuló finanszírozással elveszített exportlehetőség pedig meg-

gátolja a vállalatot, hogy felépítse saját biztosítékrendszerét, melyet a jövőbeni hitelek fedezeteként felhasználhatna. Ebből a helyzetből a hagyományos eszközökkel nem lehet kitörni.

Az igények felmérése alapján egyértelművé vált, hogy a kis- és közepes vállalkozók számára olyan egyszerűsített biztosításra van szükség, mely önmagában életképes, fedezetpótló jellegű, továbbá a politikai és kereskedelmi kockázatokat egyaránt felöleli. Ezt a követelményt támasztja alá, hogy a nagy külföldi biztosítók kínálatában már megjelent és a közeljövőben mind általánosabbá válik az ilyen típusú, úgynevezett komprehzív biztosítás.

A nagyobb arányú exportlefedettség érdekében, a fenti konstrukció mellett, a következő években a MEHIB Rt. az exportőrök számára több, jórészt új termék bevezetését irányozza elő.

A termékfejlesztés, a dinamikusabb piaci jelenlét s az esetleges versenytársakkal való sikeres lépéstartás egyik meghatározó feltételévé vált az 1994. évi XLII. törvény módosítása. Ezen törvény kötöttségei ugyanis jelenleg gúzsba kötik a MEHIB-et, kizárólagos jelleggel rögzítve a biztosítható eseményeket.

A törvény hatálybalépése óta eltelt időszakban, a hitellezés és garancianyújtás beindulásával, a biztosítás kibővülésével számos olyan tapasztalat halmozódott fel, amely indokoltá teszi a jogi szabályozás gyakorlati alkalmazása során felmerült problémák kiküszöbölését. A nemzetközi gyakorlathoz való jobb alkalmazkodás, a jogosítványok indokolt kiterjesztése, a kockázatvállalás és tartalékolás kapcsolatának racionalizálása az alapító törvény módosítását igényli.

A törvényi szabályozás változtatása alapvető feltétele az éves költségvetési törvényben 1996. évre rögzített keretszámok megfelelő kihasználásának, és érdemben segítené az exportfinanszírozás banki eszközökkel és biztosítási termékekkel való támogatását. A módosítójavaslatok olyan piacbővítő elképzelésekre, illetve új konstrukciók bevezetésére épülnek, amelyek az export dinamikus növekedéséhez járulhatnak hozzá.

A MEHIB Rt. tevékenységének a politikai kockázatok és a biztosítási módok taxatív felsorolására épülő rögzítésével maga a törvény akadályozza a változó igényekhez való alkalmazkodást és a kormányzati elvárásoknak való megfelelést. A jelenlegi szabályozás szerint ugyanis minden új biztosítási módok bevezetéséhez szükségessé válna a törvény módosítása.

Ezen korlátozás miatt nehézségekbe ütközik, hogy a MEHIB Rt.

- kellően alkalmazkodni tudjon a nemzetközi gyakorlathoz (EU, OECD, Berni Unió),

- a biztosítás eszközeivel javítani tudja a magyar exportőrök versenyképességét, piacra lépésük és a piacon maradásuk feltételeit (volt szocialista országok, fejlődő országok).

A törvény hatálybalépése óta a MEHIB Rt.-nek az exportőrök széles körében folytatott akvizíciós munkája alapján megállapítható, hogy az exportőrök első sorban az átlagosnál kockázatosabb országokba irá-

nyuló exporthoz, valamint a banki finanszírozásához szükséges fedezetként igényelnek biztosítást. A külföldi kockázatok biztosítása felgyorsíthatja azt a fejlett pénzügyi-biztosítási kultúrával rendelkező országokban megszokott gyakorlatot, amely szerint a biztosító megfelelő biztosítási módozatokkal segíti az exportfinanszírozást.

Az export hagyományos eszközökkel nem biztosítható, nem piacképes kockázatainak köre a hatályos törvényben politikai kockázatként felsoroltaknál lényegesen szélesebb.

A nem piacképes kockázatok tartalma és köre térben, időben változó kategória. A gyorsan változó gazdasági folyamatok újabb és újabb kockázatokot hordoznak magukban, amelyek biztosíthatóságát hasonló gyorsasággal kell megteremteni.

A kockázatok nem piacképes volta következhet az export célszágának politikai-gazdasági helyzetéből, a vevő és/vagy a vevő bankjának minőségéből és az exporthitelnyújtás futamidejéből, továbbá az exportőr helyzetéből.

Az átalakuló gazdaságokban, ahol az exportteljesítmény fenntartása és folyamatos bővítése gazdaságpolitikai elsőbbséget élvez, gyakori, hogy átmenetileg nem piacképesként kezelik a belföldi hitelkockázatokat is. A magyar gazdaság ebben a fejlődési szakaszban van, de pénzügyi eszköztárában ezek az elemek elvértve lehetők csak fel, annak ellenére, hogy a gazdálkodók és a pénzintézetek részéről egyaránt igény mutatkozik rá. Ezen igény csak állami helytállás mellett elégíthető ki (a gazdaság viszonylag szűk körében hasonló feladatot lát el állami viszontgaranciával a Hitelgarancia Rt.).

Annak érdekében, hogy a MEHIB Rt. nagyobb szerepet tudjon vállalni az export tényleges bővítésében, célszerű, hogy az alábbi kockázatokat is fel tudja vállalni:

- kereskedelempolitikai ösztönzési jelleggel a piacra jutás pénzügyi veszteségeinek biztosítása;
- a szervezet és a biztonságos piacra jutás lehetőségét megalapozó vevőhitel-konstrukció biztosítása;
- a piacon maradás érdekében a folyamatos utánpótlást igénylő termékeknel a vevő országban létesített konszignációs raktárról történő értékesítés kockázatainak biztosítása;
- az exportlízingsnél, amely az értékesítés sajátos formájaként a piaci jelenlét megerősítését szolgálja, a lízingbe adó biztosítása a nemfizetés kockázataival szemben;
- export-előfinanszírozás, ahol a kockázat az exportőr csődje vagy nemfizetése;
- kiszállítás előtt fedezetpótló biztosítás, ahol a kockázat az exportőr belföldi vevőinek csődje vagy nemfizetése.

Indokoltnak tartjuk, hogy a vállalható kockázatokat és a módozatokat rugalmasabban és ne törvényi szinten határozzák meg.

Ez természetesen nem azt jelenti, hogy nem kell meghatározni, mely nem piacképes kockázatokra terjed ki a kormányának a központi költségvetés terhére vállalt

készízető kezessége. A nem piacképes kockázatokat alacsonyabb szintű szabályokban, nevezetesen a Magyar Exporthitel Biztosító Rt. által a központi költségvetés terhére, a kormány készízető kezessége mellett vállalt biztosítások feltételeit szabályozó kormányrendeletben tartjuk indokoltnak meghatározni.

A piacképes kockázat fogalmán a magán-hitelbiztosítók piacán viszontbiztosítható, illetve a MEHIB Rt. által saját kockázatmegtartásban vállalhatónak ítélt kockázatokat értjük. Az e körben folytatott biztosítási tevékenységet a MEHIB Rt. a biztosítási jogszabályok feltételei szerint és nem a központi költségvetés számlájára végezheti.

A nemzetközi gyakorlatban jellemzőnek tekinthető, hogy a nemzeti exporthitel-biztosítók mögött állami forrásoldali garancia áll annak érdekében, hogy szuverén állami kockázatként jelenjenek meg. Ez teszi lehetővé, hogy a nemzetközi biztosítási és tőkepiacon gyakorlatilag az állammal azonos elbírálásban részesüljenek.

Javasoltuk tehát a MEHIB Rt. számára is a forrásoldali költségvetési garancia törvényi rögzítését. A MEHIB Rt. intézményi kockázatkezelése, belföldi és külföldi elismertsége, megfelelő minősítése, továbbá a biztosításnak mint fedezetnek a hitelezési folyamatba való beépítése feltételezi és szükségessé teszi, hogy a magyar állam által vállalt szuverén kockázat megtéstejéért lépessen fel.

Indokolt tehát a költségvetési forrásoldali garancia MEHIB Rt.-re való kiterjesztése és az éves keret költségvetési törvényben való rögzítése. Értelemszerűen a MEHIB Rt. által felvehető hitelek állományának felső határát – hasonlóan a globállimithez vagy kárfizetési kerethez – a költségvetési törvényben kell meghatározni.

Nyilvánvaló, hogy az exporthitel-biztosítás jövőbeli helyzete, súlya és fejlődése nem függetleníthető a szélesebben vett pénzügyi szféra (elsősorban a kereskedelmi bankok) valamint a gazdaság helyzetének alakulásától. Az sem felejtendő el, hogy az exporthitel-biztosítás alapjában véve egy exportösztönzési eszköz, melyhez a legtöbb országban az állam biztosítja a szükséges fedezetet, vagy annak egy részét. Ez a „függőség” hosszú távon is fennmarad, ezért döntő lesz ezen a területen is az állam és a piac viszonyának alakulása.

Szerzőnk a Magyar Exporthitel Biztosító Rt. vezérigazgató-helyettese

Irodalom

- A Magyar Exporthitel Biztosító Rt. középtávú stratégiája.* Budapest, 1996.
A Magyar Exporthitel Biztosító Rt. éves jelentése 1995. Budapest, 1996.
Az exporthitel-biztosításról (Szerk.: Dr. Botos Balázs). SALDO Pénzügyi Tanácsadó és Informatikai Rt. Budapest, 1995.
László Csaba – Varga Zsuzsa: *Az exportfinanszírozás és exporthitel-biztosítás hazai rendszerének alakulása.* Külgazdaság, 1994/10.
Dr. Zádor Márta: *Az exportösztönző hitelfinanszírozás és biztosítás nemzetközi szabályozásának intézményes keretei és gyakorlata.* Pénzügyi Szemle, 1995/3.